

Zapisnik

1. seje Sveta članic COBISS v novi sestavi z dne 6. 1. 2010, ob 10.30 uri, v sejni sobi IZUM-a v Mariboru, Prešernova 17.

Prisotni člani Sveta članic COBISS:

- Irena Sešek, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
- Simona Resman, Mestna knjižnica Ljubljana
- Maja Medic, Knjižnica Mirana Jarca, Novo mesto
- mag. Dunja Legat, Univerzitetna knjižnica Maribor
- mag. Janez Jug, FDV, Osrednja družboslovna knjižnica, Ljubljana
- mag. Matjaž Eržen, Centralna tehniška knjižnica Univerze v Ljubljani
- Mojca Uran, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana
- dr. Luka Šušteršič, Institut Jožef Stefan, Ljubljana
- Barbara Rogač, Narodni muzej Slovenije, Ljubljana
- Nevenka Poteko, Šolski center Celje

Predstavniki IZUM-a:

- mag. Tomaž Seljak, dr. Marta Seljak, Branko Zebec, Tadeja Brešar, Miro Kolarič, Lidija Curk, mag. Pero Šobot

Dnevni red:

1. Konstituiranje Sveta
2. Program dela IZUM za leto 2010 – osnutek
3. Problematika licenc za vzajemno katalogizacijo
4. Razno

K točki 1

Mag. Tomaž Seljak je predstavil rezultate volitev članov Sveta članic COBISS na osnovi prešteti glasovnic.

Sklep: Svet članic COBISS soglaša z rezultati volitev članov Sveta članic COBISS.

K točki 2

Mag. Tomaž Seljak je v uvodu poročal, da so rešeni problemi v zvezi z lastništvom zgradbe IZUM. Lastniški delež UM je prenesen na MVZT, legalizirana je izgradnja elektroenergetske postaje in nadaljujejo se aktivnosti za izgradnjo prizidka. Realizirana je bila tudi nadgradnja računalniške opreme za centralne servise, za kar je MVZT zagotovil 1.000.000 EUR interventnih sredstev.

V okviru Letnega programa dela za leto 2010 je predvidenih 8 novih zaposlitev zaradi odhoda nekaterih uslužbencev v pokoj in zaradi povečanega obsega dela, vendar sledijo še pogajanja z MJU, da bi pridobili potrebno soglasje Vlade RS.

Dr. Marta Seljak je podrobno predstavila razvojne projekte, med katerimi imata še vedno najvišjo prioriteto projekta COBISS3/Katalogizacija in nova verzija COBISS/OPAC-a.

Projekt COBISS3/Katalogizacija v letu 2009 ni bil zaključen, kot je bilo predvideno, kljub temu, da je bil obseg aktivnosti (človek mesec) v primerjavi z načrtovanim prekoračen za 58 %. Izvedene so bile tri iteracije testiranja, prvi dve brez normativne kontrole in tretja z normativno kontrolo. V letu 2010 sta predvideni še dve iteraciji testiranja, dokončanje uporabniškega priročnika ter predaja programske opreme v testiranje delovni skupini uporabnikov (katalogizatorjev).

Delo na Splošnem geslovníku COBISS je v letu 2009 potekalo skladno s pričakovanji; nadaljevalo se bo v letu 2010 in 2011, ko je predvidena implementacija v COBISS3/Katalogizaciji.

Nadgrajene bodo aplikacije, ki so vezane na bazo podatkov ISSN, vzpostavljeno bo okolje za četrtletno vpisovanje novih bibliografskih zapisov iz COBIB.SI v WorldCat in ažuriranje podatkov o zalogi za večje slovenske knjižnice. Nadgrajena bo baza podatkov ELINKS za potrebe e-knjig in članke, nadaljevalo pa se bo tudi programsko vpisovanje e-knjig v COBIB.SI.

Projekt COBISS/OPAC v letu 2009 ni bil zaključen, kot je bilo predvideno, čeprav je bil obseg aktivnosti (človek mesec) v primerjavi z načrtovanim prekoračen za 31 %. Analiza stanja podatkov v zvezi z dostopnostjo zaloge in statusi izvodov v izposoji je namreč narekovala večje dopolnitve programske opreme ter ponoven programski izračun zbirnih podatkov o zalogi v COBIB.SI. Izvedene so bile tri iteracije testiranja, za leto 2010 pa so predvidene še tri iteracije testiranja v IZUM-u ter predaja programske opreme v uporabo najprej knjižnicam, potem pa še končnim uporabnikom.

Med lokalnimi aplikacijami bosta imeli prednost aplikaciji COBISS3/Izposoja in COBISS3/Izpisi. Nadgrajene bodo organizacijske in programske rešitve za zagotavljanje varnosti in sledljivosti dostopov do osebnih podatkov članov knjižnic (v knjižnicah in v IZUM-u). Dopolnjeni bodo tudi postopki inventure, da jih bodo knjižnice lahko izvajale samostojno. Za potrebe spremljanja dostopov do spletnih in integrirnih virov bo dopolnjen format COMARC/H.

Posodobljene bodo aplikacije osebnih bibliografij in sistem SICRIS, z novimi funkcionalnostmi pa bosta nadgrajena portal Izobraževanje in COBISS3/Ogrodje. Nadaljeval se bo tudi prehod na relacijsko podatkovno bazo Oracle, nadaljevala se bosta projekta za vzpostavitev sistema vodenja kakovosti in za vzpostavitev sistema za upravljanje dokumentov ter implementacija modula "Odsotnost" v T&S.

V okviru COBISS.Net je predvidena vzpostavitev sistema vzajemne katalogizacije v Bolgariji, implementacija programske opreme COBISS3 v Srbiji ter vzpostavitev avtonomnega sistema COBISS v Republiki srbski.

V razpravi so člani Sveta članic COBISS izpostavili predvsem naslednje:

- da pričakujejo možnost izbire ravni kataloga (npr. za določeno univerzo) v okviru COBISS/OPAC-a;
- da bi bil vpis e-knjig v lokalne baze podatkov koristen za vse člane konzorcija in ne le za nosilca konzorcija;
- da je bila združitev baz podatkov sedmih ljubljanskih knjižnic v eno bazo podatkov Mestne knjižnice Ljubljana uspešno izpeljana;
- da je treba pospešiti razvoj segmenta COBISS3/Izposoja, ker povzroča prepletanje starih in novih tehnologij težave pri vzdrževanju servisov v knjižnicah;
- da želijo sodelovanje IZUM-a pri povezovanju bibliografskih baz podatkov z repozitoriji knjižnic;
- s prenosom zapisov v OCLC bi bilo koristno urediti tudi podatke o zalogi, kar bi knjižnicam omogočalo ugodnejše pogoje pri uporabi podatkov za medknjižnično izposajo;
- da bi imel redaktor Splošnega geslovnika COBISS več časa na voljo za delo na geslovniku in
- da bi čim prej dobili v testiranje programsko opremo COBISS3/Katalogizacija.

Mag. Tomaž Seljak je poudaril, da nekaj nad 70 knjižnic od skupno 390 še kar naprej odlaša z začetkom prehoda na COBISS3. IZUM od 1. 7. 2010 dalje v sistemu COBISS.SI ne bo več vzdrževal vodenja zaloge s programsko opremo COBISS2/Katalogizacija in je zato nujno, da do takrat vse knjižnice preidejo na vodenje zaloge s programsko opremo COBISS3/Zaloga. Člani Sveta članic COBISS so se s tem strinjali.

Mag. Tomaž Seljak je prisotne seznanil še s poročilom o realizaciji programa mednarodnega razvojnega sodelovanja v okviru projekta COBISS.Net, ki ga sofinancira Vlada RS. Razvojna pomoč knjižnicam je nujna, da bi lahko implementirale COBISS, v letu 2010 pa bo imela prednost Albanija.

Sklep: Svet članic COBISS podpira zastavljeni Program dela IZUM za leto 2010.

K točki 3

Mag. Tomaž Seljak je na kratko predstavil problematiko dovoljenj (licenc) za vzajemno katalogizacijo in izpostavil, da se vsi knjižničarji ne zavedajo pomena kvalitete vseh zapisov za vzajemni katalog. Vsak katalogizator mora imeti ustrezno specialistično znanje in izkušnje.

Skladno z novim pravilnikom je bilo 16. 11. 2009 ugotovljeno, da je 121 knjižničarjem prenehala veljavnost licence za vzajemno katalogizacijo. Na ugotovitvene odločbe je IZUM prejel 35 pritožb, a jih je bilo še nekaj poslanih ministrstvu. V nekaterih

primerih gre za tudi za pritožbe knjižničarjev, ki se s katalogizacijo sploh ne ukvarjajo več.

Sledila je daljša razprava, v kateri so člani sveta izpostavili različna mnenja:

- kakovost zapisov v vzajemni bazi podatkov je brez dvoma zelo slaba;
- katalogizacija je visoko strokovno zahtevno delo;
- kakovost ni nujno odvisna od števila kreiranih zapisov;
- krivci za napake niso le katalogizatorji, ampak tudi nejasna pravila v določenih primerih;
- vozniškega dovoljenja ne izgubiš, če ne voziš, ampak le, če narediš velike prekrške;
- licenca je v nekaterih knjižnicah pogoj za zasedbo določenih delovnih mest;
- o odvzemu licence in s tem možnosti za delo naj odloča delodajalec (knjižnica);
- v primeru vzajemne katalogizacije ne more delodajalec sam presoјati o kakovosti katalogizacijskega dela zaposlenih;
- nekateri knjižničarji sprejemajo prenehanje veljavnosti licence kot kazen za angažiranje na drugih nalogah;
- katalogizatorje bi morali najprej pozvati na izpit in jim odvzeti licenco šele, če se na to ne odzovejo;
- knjižničarji so prenehanje veljavnosti licence napačno razumeli, da katalogizator ne more opravljati več nobenih del v sistemu, dejansko pa je onemogočeno samo kreiranje zapisov;
- implementacija črkovalnika za slovenščino, ki bi lahko vsaj delno odpravil zatiskane napake.

Dr. Marta Seljak je izpostavila nujnost izboljšanja kakovosti vzajemne baze podatkov COBIB, saj je kakovost metapodatkov ključnega pomena za kakovost bibliografskega sistema. Bibliografski zapisi niso namenjeni samo funkciji kataloga posamezne knjižnice, ampak so osnova številnim drugim področjem, kot so bibliografije raziskovalcev, e-knjižnice, katalogi manjših (predvsem šolskih) knjižnic, izvoz v svetovni katalog WorldCat itd.

Pogoj za kreiranje kakovostnih normativnih in bibliografskih zapisov je ustrezna strokovna usposobljenost katalogizatorjev. Katalogizacija namreč sodi med najzahtevnejša in visoko specializirana strokovna opravila v knjižničarstvu. Zato prenehanje veljavnosti licence za katalogizacijo ni možno primerjati z odvzedom vozniškega dovoljenja.

Irena Sešek je opozorila, da NUK ne more skrbeti za pravilnost vseh zapisov v sistemu, saj za to nima na voljo dovolj kadrov. Za katalogizacijo monografij, ki jih NUK prejme z obveznim izvodom, je vzpostavljen sistem križne kontrole (katalogizatorji med seboj križno preverjajo zapise). Zaradi vedno večjega dotoka pa žal sedaj večina gradiva stoji v križni kontroli.

Dr. Marta Seljak je pojasnila, da je bilo pri prvem preverjanju naključno izbranih 50 zapisov v letu 2009 ugotovljenih kar 27 zapisov z velikimi napakami, 17 zapisov z manjšimi napakami in le 6 zapisov ustrezne kakovosti.

Razlogov za zelo slabo kakovost zapisov v vzajemni bazi podatkov je več:

- veliko število knjižničarjev, ki imajo licenco za vzajemno katalogizacijo, nimajo pa ustreznega znanja;
- preko 700 knjižničarjev je namreč pridobilo licenco pred sprejetjem Pravilnika in ni opravljalo preizkusa znanja;
- večina knjižničarjev z licenco poleg katalogizacije opravlja še različna druga opravila v knjižnici;
- programska oprema dopušča popraviljanje in dopolnjevanje zapisov samo v lokalni bazi podatkov in knjižnice skrbijo le za kakovost zapisov v svojih lokalnih bazah podatkov;
- IZUM in NUK namenjata premalo človeških virov nadzoru kakovosti v COBIB-u.

Prenehanje veljavnosti licence za katalogizacijo tistim, ki v treh letih ne zberejo 200 točk in morajo zato dokazati poznavanje katalogizacije na preizkusu znanja, je samo eden od ukrepov za izboljšanje kakovosti slovenskega bibliografskega sistema. Ob tem je seveda 200 točk skrajni minimum.

V IZUM-u se trudimo, da bi stanje kakovosti COBIB-a izboljšali, zato:

- vgrajujemo različne kontrole v programsko opremo;
- smo leta 2005 ločili ažuriranje podatkov o zalogi od katalogizacije;
- izboljšujemo izobraževanje na področju katalogizacije;
- se odzivamo na pritožbe knjižničarjev in končnih uporabnikov glede napak v zapisih ter popravljamo bibliografske in normativne zapise;
- razvijamo nov koncept ažuriranja zapisov, ki bo zagotavljal avtomatski prenos popravkov v COBIB.

Nadalje v sodelovanju z NUK-om:

- izobražujemo katalogizatorje;
- svetujemo katalogizatorjem;
- kontroliramo testne zapise in izvajamo preizkuse znanja za katalogizatorje;
- dvakrat na leto preverjamo naključno izbrane zapise ter o tem obvestimo katalogizatorje, v primeru večjih napak pa tudi odgovorne osebe v knjižnici;
- izvajamo nadzor nad delom novincev v katalogizaciji;
- zaostrojujemo kriterije za ohranitev licence itd.

S to problematiko se bodo morala soočiti tudi vodstva knjižnic ter katalogizacijski stroki in s tem tudi kakovosti COBIB-a dati ustrezno mesto. Predvsem večje institucije bodo morale oceniti tudi racionalnost usposabljanja velikega števila katalogizatorjev (npr. v Mestni knjižnici Ljubljana imajo preko 50 knjižničarjev z licenco, na Univerzi v Ljubljani (brez NUK-a) preko 160 knjižničarjev z licenco itd.). Ob prehodu na novi vmesnik COBISS3/Katalogizacija bomo morali v IZUM-u izvesti preko 50 tečajev za katalogizatorje.

Po diskusiji je bil sprejet naslednji **sklep**:

Svet članic COBISS podpira prizadevanja za izboljšanje kakovosti bibliografskih zapisov v sistemu COBISS. Eden od bistvenih dejavnikov pri tem je strokovnost knjižničarjev, ki se ureja z dovoljenji (licencami) za vzajemno katalogizacijo. Redno in dovolj pogosto katalogiziranje je nedvomno pogoj za kakovost dela na tem področju, kar v minimalni meri upošteva tudi veljavni Pravilnik o izdaji dovoljenja za vzajemno katalogizacijo.

Svet članic COBISS ugotavlja, da je število napak v bibliografskih zapisih, ki se prepisujejo tudi v mednarodne bibliografske baze podatkov, zaskrbljujoče, in ne dopušča odstopanj od kriterijev zagotavljanja kakovosti, ki so zajeti v normativnih aktih. Na tej točki se namreč izkazuje velika odgovornost knjižničarske stroke tudi za razmere na drugih področjih, kot so raziskovalna dejavnost, visokošolska dejavnost, varovanje avtorskih pravic itd., za katera so kakovostni in pravočasni bibliografski zapisi bistvenega pomena.

Svet članic COBISS apelira na vodstva knjižnic, da reorganizirajo delo katalogizatorjev tako, da specializirajo delovna mesta katalogizatorjev, ki kreirajo ali redigirajo zapise na vzajemnem nivoju in za to potrebujejo licenco (30 % letnega prirasta zapisov v lokalnih bazah podatkov skupaj).

Irena Sešek, l.r.
Predsednica Sveta članic COBISS